

ĐẠI HỌC ĐÀ NẴNG
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

Kiều Thị Kính (Chủ biên)

Nguyễn Phương Thảo, Trần Thị Gái, Võ Văn Minh

Ngô Thị Hải Yến, Lê Thị Trang, Nguyễn Thu Hà

Giáo trình

**GIÁO DỤC VÀ TRUYỀN THÔNG
MÔI TRƯỜNG**

NHÀ XUẤT BẢN ĐÀ NẴNG

MỤC LỤC

Lời nói đầu.....	7
Danh mục bảng.....	9
Danh mục hình ảnh.....	10
Danh mục chữ viết tắt.....	12

PHẦN 1. TỔNG QUAN

Chương 1. CÁC KHÁI NIỆM	15
1.1. Khái niệm liên quan đến Giáo dục môi trường.....	15
1.2. Khái niệm liên quan đến truyền thông	18
Chương 2. KHUNG LÝ THUYẾT THAY ĐỔI HÀNH VI.....	21
2.1. Giới thiệu.....	21
2.2. Lý thuyết về thay đổi hành vi.....	21
2.3. Mô hình Thúc đẩy - Cơ hội - Khả năng (MOA)	23
2.4. Các mô hình khác.....	24
Chương 3. CÁC KỸ NĂNG CẦN THIẾT TRONG GIÁO DỤC VÀ TRUYỀN THÔNG MÔI TRƯỜNG	29
3.1. Giới thiệu.....	29
3.2. Kỹ năng lắng nghe	29
3.3. Kỹ năng thuyết trình	30
3.4. Kỹ năng thiết kế các tài liệu hỗ trợ truyền thông.....	32
3.5. Các kỹ năng làm việc nhóm.....	34
3.6. Kỹ năng tư duy phản biện	36
Chương 4. PHÂN TÍCH CÁC THỂ HỆ.....	38
4.1. Giới thiệu.....	38
4.2. Thể hệ X.....	39

4.3. Thể hệ Y.....	39
4.4. Thể hệ Z.....	40
4.5. Thể hệ Alpha.....	41

PHẦN 2: GIÁO DỤC MÔI TRƯỜNG

Chương 5. CƠ SỞ LÝ LUẬN.....	45
5.1. Lịch sử giáo dục môi trường.....	45
5.2. Mục đích và mục tiêu của giáo dục môi trường	48
5.3. Các nguyên tắc của giáo dục môi trường.....	49
5.4. Các mô hình tiếp cận trong giáo dục môi trường	50
Chương 6. GIÁO DỤC MÔI TRƯỜNG TRONG TRƯỜNG HỌC	58
6.1. Giới thiệu	58
6.2. Giáo dục môi trường cấp mầm non	59
6.3. Giáo dục môi trường bậc tiểu học.....	65
6.4. Giáo dục môi trường bậc Trung học cơ sở	70
6.5. Giáo dục môi trường bậc Trung học phổ thông.....	76
Chương 7. GIÁO DỤC MÔI TRƯỜNG NGOÀI TRƯỜNG HỌC.....	90
7.1. Giáo dục môi trường dựa vào cộng đồng	90
7.2. Giáo dục môi trường thông qua vườn quốc gia, khu bảo tồn	97
Chương 8. GIÁO DỤC PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG.....	110
8.1. Giới thiệu	110
8.2. Vai trò của giáo dục để đạt được mục tiêu phát triển bền vững	110
8.3. Các nguyên tắc của giáo dục phát triển bền vững	113
8.4. Phân biệt giáo dục phát triển bền vững và Giáo dục môi trường	114

8.5. Thực tiễn Giáo dục phát triển bền vững trên thế giới	115
8.6. Thực tiễn Giáo dục phát triển bền vững tại Việt Nam	119
Chương 9. THỰC TIỄN GIÁO DỤC MÔI TRƯỜNG TRÊN THẾ GIỚI VÀ VIỆT NAM.....	123
9.1. Giới thiệu.....	123
9.2. Thực tiễn giáo dục môi trường trên thế giới	123
9.3. Thực tiễn Giáo dục môi trường tại Việt Nam	149
PHẦN 3. TRUYỀN THÔNG MÔI TRƯỜNG	
Chương 10. CÁC MÔ HÌNH TRUYỀN THÔNG MÔI TRƯỜNG	167
10.1. Vai trò của Truyền thông môi trường	167
10.2. Các mô hình Truyền thông môi trường.....	169
Chương 11. QUÁ TRÌNH TRUYỀN THÔNG MÔI TRƯỜNG	177
11.1. Giới thiệu.....	177
11.2. Xác định mục tiêu của truyền thông môi trường	178
11.3. Xây dựng kế hoạch truyền thông môi trường	179
11.4. Các nguyên tắc trong truyền thông môi trường	180
11.5. Các công cụ truyền thông môi trường.....	189
Chương 12. MỘT SỐ VÍ DỤ VỀ HOẠT ĐỘNG TTMT	197
12.1. Chương trình truyền thông về bảo tồn quần thể Voọc chà vá chân nâu ở bán đảo Sơn Trà.....	197
12.2. Chương trình truyền thông thay đổi hành vi về xử lý rác hữu cơ nhà bếp	208
12.3. Chương trình truyền thông Tết không rác 2021.....	210
Tài liệu tham khảo	213

PHỤ LỤC

Phụ lục 1	221
Phụ lục 2	226
Phụ lục 3	232
Phụ lục 4	235

LỜI NÓI ĐẦU

Giáo dục được xem là một phương pháp tiếp cận giải quyết gốc rễ các vấn đề nhằm hướng đến một hành tinh phát triển bền vững. Giáo dục giúp xây dựng và phát triển kiến thức, hiểu biết, kỹ năng, các giá trị và hành động để mỗi công dân có thể ứng phó với những thách thức và thay đổi nhanh của môi trường như hiện nay. Trong ngành giáo dục, giáo dục đại học đóng vai trò tiên phong trong việc nghiên cứu, chuyển giao kết quả nghiên cứu, hỗ trợ nhà quản lý và đặc biệt là giáo dục đội ngũ lao động trí thức trong tương lai để họ có năng lực hành động nhằm giải quyết các vấn đề toàn cầu hiện nay và đạt được các mục tiêu phát triển bền vững.

Sinh viên trường Đại học Sư phạm - Đại học Đà Nẵng được xem là đội ngũ giáo viên/cử nhân tương lai của khu vực miền Trung - Tây Nguyên, vì vậy, khi được trang bị thêm những kiến thức và kỹ năng cần thiết về giáo dục và truyền thông môi trường. Các sinh viên sẽ có đủ năng lực để phát triển những kiến thức và kỹ năng cho học sinh và cộng đồng xung quanh, góp phần bảo vệ môi trường và hướng đến một xã hội phát triển bền vững.

Chính vì vậy, giáo trình “Giáo dục và truyền thông môi trường” đã được biên soạn bởi các giảng viên và chuyên gia giáo dục nhằm cung cấp thêm một công cụ hữu ích, phù hợp cho các sinh viên biết vận dụng các nguyên lý, nguyên tắc, lồng ghép vào chương trình dạy học, cũng như giải quyết vấn đề thực tiễn. Nội dung giáo trình bao gồm 3 phần và 12 chương:

Phần 1: Tổng quan

Chương 1: Các khái niệm

Chương 2: Khung lý thuyết thay đổi hành vi

Chương 3: Các kỹ năng cần thiết trong giáo dục và truyền thông môi trường

Chương 4: Phân tích các thể hệ

Phần 2: Giáo dục Môi trường

Chương 5: Cơ sở lý luận

Chương 6: Giáo dục môi trường trong trường học

Chương 7: Giáo dục môi trường ngoài trường học

Chương 8: Giáo dục phát triển bền vững

Chương 9: Thực tiễn giáo dục môi trường trên thế giới và Việt Nam

Phần 3: Truyền thông môi trường

Chương 10: Các mô hình truyền thông môi trường

Chương 11: Quá trình truyền thông môi trường

Chương 12: Một số ví dụ về hoạt động truyền thông môi trường

Phần 4: Thực hành thử nghiệm một chương trình giáo dục hoặc truyền thông môi trường

Tài liệu này được biên soạn phục vụ đối tượng chính là sinh viên các ngành môi trường, sư phạm sinh học, mầm non, tiểu học... và có thể được sử dụng như là nguồn tham khảo cho giáo viên các trường khác khi thực hiện lồng ghép giáo dục và truyền thông môi trường trong bài giảng hoặc tổ chức các chương trình ngoại khóa liên quan. Ngoài ra, bất kỳ cá nhân/tổ chức nào quan tâm đến vấn đề giáo dục và truyền thông môi trường cũng có thể sử dụng như là tài liệu tham khảo.

Mọi thông tin góp ý, bổ sung, cập nhật cho bộ tài liệu này xin vui lòng liên hệ nhóm tác giả - TS. Kiều Thị Kính, trường Đại học Sư phạm, Đại học Đà Nẵng, 459 Tôn Đức Thắng, Quận Liên Chiểu, Thành phố Đà Nẵng. Email: kieukinh@gmail.com

DANH MỤC BẢNG

Bảng 7.1. Phân tích các hoạt động giáo dục bảo tồn đa dạng sinh học khu vực Miền Trung	103
Bảng 9.1. Các khía cạnh cơ bản của các chỉ tiêu	132
Bảng 9.2. Mô tả một dự án dạy học GDMT	133
Bảng 9.3. Đề cương tổ chức GDMT môn Khoa học xã hội lớp 3 .	137
Bảng 9.4. Các vấn đề liên quan đến GDMT trong yêu cầu tiêu chuẩn kì thi môn Địa lí	143
Bảng 9.5. Năng lực môn Địa lí.....	147
Bảng 12.1. Mục tiêu theo từng giai đoạn	202

DANH MỤC HÌNH ẢNH

Hình 1.1. Cơ chế hoạt động truyền thông.....	1
Hình 2.1. Mô hình Thúc đẩy - Cơ hội - Khả năng (MOA) (Ölande F., 1995)	2
Hình 2.2. Mô hình Lewin	2
Hình 2.3. Mô hình các giai đoạn thay đổi.....	2
Hình 4.1. Phân tích vắn tắt các thể hệ.....	3
Hình 5.1. Khung tham chiếu về nguồn gốc và sự phát triển của GDMT	4
Hình 5.2. Mục tiêu của GDMT (Rahman, 2018).....	4
Hình 5.3. GDMT trên các khía cạnh.....	4
Hình 5.4. Mô hình học tập dựa vào trải nghiệm của Kurt Lewin.....	5
Hình 5.5. Mô hình học tập dựa vào trải nghiệm của Kolb	5
Hình 5.6. Chuyển đổi số trong giảng dạy và học tập.....	5
Hình 5.7. Lợi ích của việc áp dụng CNTT trong GDMT	5
Hình 5.8. Mô hình STEM dạy học “5E”	5
Hình 6.1. Ví dụ về tích hợp GDMT trong các chủ đề giảng dạy.....	6
Hình 6.2. Ví dụ về quy trình cung cấp kiến thức về môi trường đất ch trẻ.....	6
Hình 6.3. Mục đích của phương pháp kiểm tra đánh giá.....	6
Hình 6.4. Phương pháp đánh giá	6
Hình 6.5. Chủ đề GDMT trong bậc tiểu học	6
Hình 6.6. Quy định về lồng ghép nội dung GDMT trong giảng dạ	6

Hình 6.7. Nội dung GDMT được lồng ghép vào môn Khoa học.....	67
Hình 6.8. Nội dung GDMT được tích hợp.....	70
Hình 6.9. Mô hình các yếu tố cấu thành năng lực	84
Hình 7.1. Một số hoạt động giáo dục môi trường dựa vào cộng đồng	92
Hình 8.1. Các hoạt động tại trường học Camphill	116
Hình 10.1. Mô hình Giao tiếp thông tin môi trường (A. Hansen and D. Machin, 2016).....	169
Hình 10.2 Mô hình tiếp cận sinh thái trong truyền thông môi trường (Foulger, Davis. "An ecological model of the communication process" Retrieved on February 25 (2004))	172
Hình 10.3. Sự phát triển mạnh mẽ của internet	173
Hình 10.4. Việc sử dụng mạng xã hội trên thế giới	174
Hình 10.5. Những nền tảng mạng xã hội trên thế giới.....	174
Hình 10.6. Ứng dụng Trí tuệ nhân tạo vào môi trường	175
Hình 11.1. Các yếu tố trong quá trình truyền thông	177
Hình 11.2. Cụ thể hóa các mục tiêu và kế hoạch truyền thông cho từng nhóm đối tượng khác nhau	181
Hình 11.3. Hoạt động truyền thông nâng cao nhận thức thông qua tổ chức Làm sạch bán đảo Sơn Trà, thành phố Đà Nẵng (GreenViet)	190
Hình 11.4. Hoạt động triển lãm ảnh hướng đến nhóm cán bộ công chức, trí thức của thành phố Đà Nẵng trong mục tiêu bảo tồn đa dạng sinh học ở bán đảo Sơn Trà	192
Hình 11.5. MC Phan Anh tham gia hoạt động làm sạch bãi biển Sơn Trà và ủng hộ bảo tồn quần thể Vọc Chà và chân nâu ở đây	195

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

GDMT:	Giáo dục môi trường
PTBV:	Phát triển bền vững
TTMT:	Truyền thông môi trường
GDPTBV:	Giáo dục phát triển bền vững
MT:	Môi trường
HS:	Học sinh
GV:	Giáo viên
DHTH:	Dạy học tích hợp
THCS:	Trung học cơ sở
THPT:	Trung học phổ thông
GD&ĐT:	Giáo dục và đào tạo
CNTT:	Công nghệ thông tin
TNMT:	Tài nguyên môi trường